

Mərhəmətli, rəhmli Allahın adı ilə!

Uca Allah buyurur:

“(İslamı) ilk əvvəl qəbul edib (başqalarını bu işdə) qabaqlayan mühacirlərə və ənsarlara, həmçinin, yaxşı işlər görməkdə onların ardınca gedənlərə gəldikdə, Allah onlardan, onlar da Allahdan razıdırlar. Allah onlar üçün əbədi qalacaqları, (ağacları) altından çaylar axan cənnətlər hazırlamışdır. Bu, böyük qurtuluş və uğurdur!” (ət-Tövbə, 100)

Məhəmməd peyğəmbər demişdir:

“Mənim səhabələrimi söyməyin! Həqiqətən, sizdən biriniz Uhud dağı boyda qızıl sədəqə versə belə, onlardan birinin verdiyi bir ovuca (sədəqəyə) hətta yarısına belə çata bilməz” (Səhihul-Buraxari, 7/25, 3673)

İmam Əli demişdir:

“Peyğəmbərimizin səhabələrini söyməməyi sizə vəsiyyətim edirəm. Onlar Peyğəmbərdən sonra dinə heç bir yenilik gətirməmişlər. Həqiqətən, Peyğəmbər də belə vəsiyyət etmişdir”. (Biharul-Ənvar, 22/305-306)

MÜQƏDDİMƏ

Şükr və tərif Allaha məxsusdur, biz Ona şükr edirik, Onu tərif edirik, Onu köməyə çağırırıq, Ondən bağışlanma diləyirik, nəfslərimizin şərindən və pis əməllərdən qorunmaq üçün Allaha sığınırıq. Allahın haqq yoluna yönəltdiyi şəxsi azdıran, azdırdığı şəxsi isə haqq yoluna yönəldən tapılmaz. Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə haqqı olan məbud yoxdur, Onun şəriki yoxdur və şahidlik edirəm ki, Məhəmməd Onun qulu və elçisidir.

«Ey iman gətirmiş kəslər! Allahdan lazımcınca qorxun və yalnız müsəlman olduğunuz halda ölün!» (Ali-İmran, 102)

«Ey insanlar! Sizi tək bir şəxsdən (Adəmdən) xəlv edən, ondan zövcəsini (Həvvanı) yaradan və onlardan da bir çox kişi və qadınlar törədən Rəbbinizdən qorxun! Adı ilə bir-birinizdən (cürbəcür şeylər) istədiyiniz Allahdan, həmçinin qohumluq əlaqələrini kəsməkdən həzər edin! Şübhəsiz ki, Allah sizin üzərinizdə nəzarətçidir!» (ən-Nisa, 1)

«Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun və doğru söz söyləyin! (əgər belə etsəniz) Allah əməllərinizi islah edər və günahlarınızı bağışlayar. Hər kəs Allaha və Onun elçisinə itaət etsə, böyük bir səadətə nail olar» (əl-Əhzab, 70-71)

Müsəlman qardaş və bacılar!

Bu risaləti yazmaqda məqsədim budur ki, İslam xəlifələri barədə sizə qısa, ancaq imkan daxilində hər tərəfli məlumat verim və onların başqalarına nisbətdə olan üstünlüklərini aşkara çıxarım. Bunu etməklə də Allah üçün edilən ibadətdən sayılan İslam əqidəsinin bir hissəsi olan onlara qarşı məhəbbəti bir az da artırım.

Ümumiyyətlə, xilafət 30 il olub.

Səfinənin (Allah ondan razı olsun! - radiyallahu anhu - r.a.) rəvayət etdiyi hədisdə Peyğəmbər (Ona və ailəsinə Allahın salavatı və salamı olsun! - s.a.s.) demişdir:

«Peyğəmbərlik (yəni sonrakı) xilafəti otuz il olacaq» (Əbu Davud, «Sünnə» kitabı, «Xəlifələr» fəsli, 12-ci cild, səh. 259, 4633-cü hədis).

Bu hədisin səhih (mötəbər) olduğunu aşağıda adları çəkilən alimlər təsdiqləmişlər:

1. Əhməd bin Hənbəl; 2. İbn Əbdü-l-Bərr; 3. əl-Hakim; 4. Ət-Tirmizi; 5. İbn Əbi Asim; 6. İbn Teymiyyə; 7. İbn Cərir Ət-Tabəri; 8. İbn Hibbən; 9. əz-Zəhəbi; 10. İbn Həcər əl-Əsqaləni; 11. əl-Albani.

Bu məlumatın səhih olmasını isbat etmək üçün bax: «Səhih hədislər silsiləsi», 1-ci cild, səh. 820-827, 459-cu hədisin şərh.

Xilafətin müddəti:

1. Əbu Bəkr (r.a.) - 2 il 3 ay 10 gün;
2. Ömər (r.a.) - 10 il 6 ay 8 gün;
3. Osman (r.a.) - 11 il 11 ay 9 gün;
4. Əli (r.a.) - 4 il 9 ay 7 gün;
5. Həsən (r.a.) - 6 ay

Allahdan istədiyim budur ki, etdiyim bu əməli xeyirli əməllərdən etsin və bunun vasitəsilə müsəlmanların arasında sülh yaratsın. Həqiqətən, yalnız O, buna qadirdir!

I XƏLİFƏ: ABU BƏKR ƏS-SİDDİQ (r. a)

Adı: Abdullah İbn Osman

Atasının adı: Osman İbn Amir

Anasının adı: Səlmə bint Saxr

Künyəsi: (Ad və ləqəbdən başqa hər hansı bir şəxsə verilən xüsusi əlamət) Əbu Bəkr Ləqəbi: əs-Siddiq (Peyğəmbər (s. a. s) bu ləqəbi Əbu Bəkrə (r.a.) isra və Mərac səfərini təsdiqlədiyi üçün vermişdir)

Anadan olduğu tarix və yer: Əbu Bəkr Peyğəmbərdən (s.a.s.) 2 il və bir neçə ay sonra (təxminən 572. ci il) Məkkə şəhərində anadan olmuşdur.

Məhəmmədə (s. a. s.) peyğəmbərlik verildiyi zaman o, Məkkə əhlini İslama dəvət etmiş və bu dəvəti kişilərdən qəbul edən ilk şəxs Əbu Bəkr olmuşdur. O, peyğəmbərin (s.a.s.) ən yaxın səhabələrindən, hicrət yoldaşı və cənnətlə müjdələnmiş on nəfərdən biridir.

Bir çox döyüşlərdə iştirak etmiş, malı və canı ilə İslam dininə yardım etmişdir.

Peyğəmbərin (s.a.s.) vəfatından sonra səhabələrin şurası tərəfindən seçilərək xilafətə gəlmiş və 2 il 3 ay xəlifə olmuşdur. Xilafət zamanı İslam dininə fayda verən bir çox xeyirli işlər görmüşdür:

1) Peyğəmbər (s.a.s.) Şamın şərqi fəth etmək üçün ordu hazırlayır və Üsamə bin Zeydi (r.a.) bu orduya başçı təyin edir. Qoşun Mədinədən çıxmazdan əvvəl Peyğəmbər (s.a.s.) vəfat edir. Bir çox səhabələr bu ordunu Üsamənin (çox gənc, 17 yaşında olduğundan) başçılığı ilə göndərilməsinə etirazını bildirirlər. Lakin Əbu Bəkr (r.a.) Peyğəmbərin (s.a.s.) əmrini yerinə yetirərək, qoşuna məhz Üsamənin başçılığı ilə Şama getməyi əmr edir. Beləliklə, bu qoşun öhdəsinə düşəni yerinə yetirərək Şamı fəth edir.

2) Peyğəmbərin (s.a.s.) vəfatından sonra mürtəd olanlara (dindən çıxanlara) qarşı vuruşur və onları məğlub edir. Bununla müsəlman ümmətini parçalanmaq təhlükəsindən qurtarır.

3) Yəməmə döyüşündə bir çox qarının (Quran hafizi) şəhid olduğunu gören Əbu Bəkr (r.a.) Zeyd bin Sabitə (r. a.) xurma lifləri üzərində yazılmış Quran ayələrini cəm etməyi tapşırır. Zeyd bin Sabit (r. a.) onun əmri ilə Quranı cəm edir (ayrı-ayrı mənbələrdən bir yerə toplayır).

Əbu Bəkrin (r. a.) zövcələri və övladları:

1. Quteylə bint Abdu-l-uzzə. Övladları: Abdulla, Əsmə
2. Ummu Rumən bint Amir. Övladları: Əbdürrəhman, Aişə.
3. Əsmə bint Umeys. Övladı: Məhəmməd.
4. Həbibə bint Xaricə. Övladı: Ummu Kulsum.

Vəfat etdiyi tarix: hicrətin 13-cü ili, cümə-dəl-axər ayının 21-i (və ya 22-i) vəfat etmişdir.

Əbu Bəkrin (r.a.) fəzilətinə dair ayə və hədislər:

1) Uca Allah buyurur:

«[Ey möminlər!] Əgər siz Peyğəmbərə kömək etməsəniz, Allah ona kömək göstərmiş olar. Necə ki, kafirlər onu [Məkkədən] iki nəfərdən biri [ikinin ikincisi] olaraq çıxartdıqları, hər ikisi mağarada olduğu və öz dostuna [Əbu Bəkrə]: "Qəm yemə, Allah bizimlədir!" - dediyi zaman göstərmişdi. O vaxt Allah ona [Peyğəmbərə və ya Əbu Bəkrə] bir rahatlıq nazil etmiş, onu sizin görmədiyiniz [mələklərdən ibarət] əsgərlərlə müdafiə etmiş, kafirlərin sözünü alçaltmışdı. Yalnız Allahın sözü [kəlməyi-şəhadət] ucadır. Allah yenilməz qüvvət və hikmət sahibidir» (Tövbə 40)

Bu ayədə zikr olunan Peyğəmbər (s.a.s.) dostunun Əbu Bəkr olmasında İbn Cərir ət-Tabəri, İbn Kəsir, əs-Suyuti!, əl-Buxari, Müslim və digər islam alimləri həmrəydirlər.

2) Uca Allah buyurur:

«Əgər Peyğəmbərə qarşı bir-birinizə kömək etsəniz, (bilin ki) Allah onun hamisi, Cəbrail, əməlisaleh möminlər və bunlardan sonra (bütün) mələklər də onun köməkçiləridir!» (ət-Təhrim, 4)

İbn Abbas (r.a.) İbn Məsud (r.a.) İbn Ömer (r.a.) və s. səhabələr bu ayədəki əməlisaleh möminlərin Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) Əli (r.a.) və s. olduqlarını təfsir etmişlər. (Təfsir İbn Kəsir) 4/500.

3) Uca Allah buyurur:

«Haqqı (Quranı) gətirən və onu təsdiq edənlər əsl müttəqilərdir» (Zumər, 33)

Onu təsdiq edənlər Əbu Bəkr (r.a.) və başqa möminlərdir. (Ət-Tabəri, Camiu-l-bəyan, 3/24)

4) Uca Allah buyurur:

“Allahdan qorxub pis əməllərdən çəkinən isə ondan (atəşdən) uzaqlaşdırırlar. O kimsə ki, malını (Allah yolunda) verib (günahlardan) təmizlənər. O şəxsin boynunda heç kəsin bir minnəti yoxdur ki, onun əvəzi verilsin. O ancaq ən Uca olan Rəbbinin rızasını qazanmaq üçün belə edir. And olsun ki, o (öz Rəbbinin cənnətdə ona verəcəyi nemətlərə görə) razı olacaqdır» «Leyl, 17-21»

Əksər təfsir alimlərinin rəyinə görə bu ayələr Əbu Bəkrə (r.a.) görə nazil olub və bütün möminlərə aid edilir. (Təfsir ibn Kəsir, 4/762)

5) Əbu Səid əl-Xudri (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) səhabələrə xitab edib dedi: "Həqiqətən, mənə ən yaxın yoldaş və mal-dövləti ilə ən çox qayğı göstərən Əbu Bəkrdir. Rəbbimdən qeyrisini sevmiş olsaydım, (ifrata varmaqla) Əbu Bəkr sevardım. Lakin, o mənim müsəlman qardaşımdır. Elə isə, məscidə açılan Əbu Bəkrin qapısından başqa bütün qapıları bağlayın!» (Səhihu-l-Buxari, 7/15, 3654-cü hədis.)

6) Cubeyr bin Mut'im (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) onun yanına gələn qadına qayıdıb, bir müddət sonra gəlməyini bildirir. Qadın: "Səni tapa bilməsəm necə?" - deyə soruşduqda, o (s.a.s.) dedi: "Məni tapmasan, Əbu Bəkrin yanına get!"» (Səhihu-l-Buxar, 7/22, 3659-cu hədis)

7) Əbu Hüreyrə (r. a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbərdən (s.a.s.) eşitdim, o dedi: "Hər kəs Allah üçün saleh əməl edərsə, cənnət qapılarından (cənnətə) dəvət olunar: namaz əhli namaz qapısından, cihad əhli cihad qapısından, sədəqə əhli sədəqə qapısından və oruc əhli Rəyyan adlı oruc qapısından cənnətə dəvət olunar». Bunu eşidən Əbu Bəkr (r.a.) dedi: "Ey Allahın elçisi! O qapıların hamısından dəvət olunan olacaqmı?" Allahın elçisi (s.a.s.): "Bəli, və mən istəyirəm ki, sən onlardan olasan, ey Əbu Bəkr! – deyə cavab verdi!" (Səhihu-l-Buxari, 7/23, 3666-ci hədis)

8) Aişə (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər vəfat etdikdə Əbu Bəkr (r.a.) Sunhda (Peyğəmbər məscidindən bir mil uzaqda yerləşən məntəqədir) idi. Ömər (r.a.) səhabələrə xitab edib dedi: "Allaha and olsun ki, Peyğəmbər (s.a.s.) ölməyib, Allah onu qaytaracaq. Bu vaxt Əbu Bəkr (r.a.) gəldi, onun üzünü açıb öpdü və dedi: "Atam-anamsan sən, sağlığında da, öləndən sonra da səndən gözəl iy gəlir. Nəfsim əlində olan Allaha and olsun ki, O sənə ölümü iki dəfə daddırmaz". Sonra Ömər (r.a.) oturmağı əmr etdi və üzünü səhabələrə tutub, Allaha həmd-səna etdikdən sonra dedi: "Kim Məhəmmədə ibadət edirdisə bilsin ki, artıq o vəfat etmişdir. Kim Allaha ibadət edirsə, bilsin ki, Allah əbədi və ölməzdir".

"(Ya Peyğəmbər!) Şübhəsiz ki, sən də öləcəksən, onlar da öləcəklər" «əz-Zumər, 30»
"Məhəmməd ancaq bir elçidir. Ondan əvvəl də elçilər gəlib-getmişlər. Əgər o ölsə və ya öldürülsə, siz gerimi dönəcəksiniz? Halbuki, geri döən şəxs Allaha heç bir zərər yetirməz. Lakin Allah şükr edənlərə mükafat verər". «Ali-İmran, 144»

Bu ayələri oxuduqdan sonra səhabələr ağladı». «Səhihu-l-Buxari», 7/23, 3667, 3668-ci hədislər.

9) Urva ibnu-z-Zubeyr (r.a.) rəvayət edir ki, «Mən Abdullah ibn Amrdan (r.a.) müşriklərin Peyğəmbərə (s.a.s.) nə etdikləri barəsində soruşduqda, o dedi: "Peyğəmbər (s.a.s.) namaz qılarkən Uqbətu bin abi Muiit gəlib dəsmalı onun boynuna sarıdı və boğmağa başladı. Bunu görən Əbu Bəkr gəlib onu kənara itələdi və Allahın bu kəlamını oxudu: "Məgər, siz bir adamı "Rəbbim Allahdır" - deməyinə görə öldürəcəksiniz?! Halbuki, o, Rəbbinizdən sizə açıq-aşkar möcüzələr gətirmişdir"». «Ğafir (Əl-Mümin, 28) » , «Səhihu-l-Buxari», 7/26, 3678-ci hədis.

10) Əbu Musa əl-Əşari (r.a.) rəvayət edir ki, «Bir dəfə Əbu Bəkr (r.a.) Peyğəmbərin (s.a.s.) yanına daxil olmaq üçün izn istədi. Mən bunu Peyğəmbərə (s.a.s.) çatdırdıqda, o dedi: "İzn ver, gəlsin və onu cənnətlə müjdələ!". . . » «Səhihu-l-Buxari», 7/25, 3674-cü hədis.

11) İbn Abbas (r.a.) rəvayət edir ki, «Mən Ömər ibnu-l-Xəttabın (r. a.) vəfatından sonra, onun çarpayısının ətrafına toplaşib dua edənlərin arasında dayanmışdım; Arxamda dayanan bir kişi dirsəyini çiynimə qoyub dedi: "Allah sənə rəhmət etsin! Allahdan istəyirəm ki, sən yoldaşlarınla (Məhəmməd (s.a.s.) və Əbu Bəkr (r. a.) bir yerdə olasan! Çünki mən çox vaxt Peyğəmbərin (s.a.s.) "Mən, Əbu Bəkr və Ömər filan yerdə idik. Mən, Əbu Bəkr və Ömər filan əməli etdik. Mən, Əbu Bəkr və Ömər filan yerə getdik" dediyini eşidirdim. Mən dönüb arxamda dayanan səhabənin kim olduğuna baxdım. Bu, Əli bin Əbu Talib (r.a.) idi» «Səhihu-l-Buxari», 7/26, 3677-ci hədis.

12) Əbu Səid əl-Xudri (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Mənim səhabələrimi söyməyin! Həqiqətən, sizdən biriniz Uhud dağı boyda qızıl sədəqə versə belə, onlardan birinin verdiyi bir ovuca (sədəqəyə) həтта yarısına belə çatə bilməz"» «Səhihu-l-Buxari», 7/25, 3673,. cü hədis.

13) Əbu Hüreyrə (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) üzünü səhabələrə tutub soruşdu: "Hansı biriniz bu gün oruc tutub?" Əbu Bəkr (r.a.): "Mən" - deyə cavab verdi. Peyğəmbər (s.a.s.) yenə soruşdu: "Hansı biriniz bu gün cənazəni təqib edib?" Əbu Bəkr (r.a.): "Mən" - deyə cavab verdi. Peyğəmbər (s.a.s.) yenə soruşdu: "Hansı biriniz bu gün kasıbı yedizdirib?" Əbu Bəkr (r.a.): "Mən" - deyə cavab verdi. Peyğəmbər (s.a.s.) yenə soruşdu: "Hansı biriniz bu gün xəstəni ziyarət edib?" Əbu Bəkr (r.a.): "Mən" - deyə cavab verdi. Peyğəmbər (s.a.s.) dedi: "Bu dörd gözəl xisləti özündə cəm edən cənnətə daxil olar"» «Səhih Müslim», 15/151, 6132-ci hədis.

14) Əli (r.a.) iki şeyx - Əbu Bəkr (r.a.) və Ömər (r.a.) haqqında demişdir:

«Müsəlmanların ən yaxşısı, Allaha və onun elçisinə (s.a.s.) ən yaxını - xəlifə Siddiq və xəlifə Faruq olmuşlar. And içirəm ki, onların İslamda yerləri həqiqətən böyükdür. Onların yoluxduğu adam şiddətli islam xəstəliyinə tutular (yəni, onlardan ibrət götürənlər dinlərində daha möhkəm olardılar). Allah onlara rəhmət etsin və onları gördükləri ən yaxşı işlərə görə mükafatlandırsın» Meysəm. «Şərh Nəhcu-l-Bəlağə», 1/31, Tehran çapı.

15) Əbu Cəfərdən bir nəfər qılıncın bəzədilməsi haqqında soruşduqda, o demişdir: «Olar, Əbu Bəkr əs-Siddiq öz qılıncını gümüşlə bəzəyərdi. Soruşan şəxs ona: "Sən də ona Siddiq deyirsən?" ~ dedikdə, İmam dərhal yerindən qalxıb demişdir: "Bəli, Siddiq deyirəm, bəli, Siddiq deyirəm. Kim ona Siddiq deməsə, Allah onun sözünü bu dünyada və axirətdə təsdiqləməz» Ərbili. «Kəşfu-l-ğümmə fi mərifəti-l-Əimmə», 2/147.

16) Əli (r.a.) demişdir: «Əbu Bəkrə, Ömərə, Osmana beyət gətirmiş adamlar, onlara beyət gətirdikləri məsələdə mənə də beyət gətirmişlər. Onlarda qayda belə idi ki, orada iştirak edən adam özü istəyəni seçə bilməz, o zaman orada olmayan isə seçilmiş adamı rədd edə bilməzdi. Yalnız mühacirlərin və ənsarların şurası bir adam haqqında eyni fikirdə olub, onu imam adlandırılanda, Allahın bu işə razılığı əlaməti sayılırdı. Əgər bir nəfər tənə edərək və ya bidətlə onların işindən özünü kənara çəksəydi, onu fikrindən daşındırırdılar. Etiraz etsəydi, möminlərin yolu ilə getmədiyi üçün ona qarşı üsyan edərdilər və Allah da ona layiq olduğunu verərdi» «Nəhcu-l-Bəlağə», səh:366-367 (tərcümədə səh. 298, Tehran çapı, 1995).

17) Əli ibnu-l-Hüseyn İbn Musa «əş-Şafi» adlı kitabında qeyd edir ki, Əlidən (r.a.): «Vəsiyyət etmirsən?» - deyə soruşduqda, o demişdir: «Peyğəmbər (s.a.s.) kimi vəsiyyət edirəm, lakin, Allah insanlar üçün xeyir istəsə, Peyğəmbərdən (s. a. s.) sonra səhabələri

xeyir üzərində cəm etdiyi kimi (İmam Əli (r.a.) burada Əbu Bəkrin (r. a.) xilafətini nəzərdə tutur.), onları da xeyir üzərində cəm edər». «əş-Şafi» səh. 171, Nəcəf çapı.

18) Kuleyni istinadla Cəfər əs-Sadiqdən rəvayət edir ki, bir qadın gəlib ondan: «Mən Əbu Bəkr və Ömərən xəlifəliyini qəbul edib, onları sevə bilərəmmi?» - deyə soruşduqda, o demişdir: «Bəli, qəbul edə bilərsən». Qadın: «Mən Rəbbimin hüsurunda olduğum zaman "Bunu sən mənə əmr etdin" - deyə Ona xəbər verə bilərəmmi?!» - deyə soruşduqda, Cəfər ona: "Bəli" - deyə cavab verdi «ər-Ravzə minə-l-Kəfi», 8/101, 238.

19) Məclisi istinadla Cəfər əs-Sadiqdən, o da babalarından, onlar da Əlidən (r.a.) rəvayət etmişdir: «Peyğəmbərimizin (s.a.s.) səhabələrini söyməməyi sizə vəsiyyəət edirəm. Onlar Peyğəmbərdən (s.a.s.) sonra dinə heç bir yenilik gətirməmişlər. Həqiqətən, Peyğəmbər (s.a.s.) də belə vəsiyyəət etmişdir «Biharu-l-ənvar», 22/305, 306.

20) Et-Tabrisi əl-Baqirdən rəvayət edir ki, o demişdir: «Mən Əbu Bəkr (r.a.) və Ömərən (r.a.) fəzilətli səhabə olduqlarını inkar etmirəm, lakin, Əbu Bəkr (r.a.) Ömərdən (r.a.) əfzəldir «əl-İhticac», səh. 230, Kərbəla çapı.

21) əl-Murtəza rəvayət edir ki, Cəfər bin Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s.) qəbrini ziyarət edərkən (onun yanında dəfn olunmuş) Əbu Bəkr:" (r.a.) və Ömərə (r.a.) də salam verərdi «əş-Şafi», səh. 238.

22) Əli (r. a.) demişdir: «Mən Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s.) əshabını gördüm. İçinizdə onlara bənzər bir adam belə görmürəm. Onlar saçları dağılmış, toz-torpağa bulanmış bir halda sabahı açar, gecələrini namazla keçirərdilər. Kimi alnını torpağa sürtərdi, kimi üzünü, qiyaməti xatırlayanda köz kimi yanardılar. Alınları səcdə etməkdən keçinin dizlərinə dönmüş, qabıq bağlamışdı. Allahı yada salanda əzab qorxusundan, savab ümidindən göz yaşı tökərdilər. Hətta elə ağlayardılar ki, yaxaları islanar və yelin əsdirdiyi ağac kimi titrəyərtilər» «Nəhcu-l-Bəlağə», səh: 143 (tərcümədə səh. 257, Tehran çapı, 1995).

23) Əlinin (r.a.) Əbu-Bəkrə (r.a.) qarşı olan hörmət və sevgisinə (Əbu-Bəkr (r.a.) xəlifə olduqdan sonra) Leyla bin Məsudan (Əlinin (r.a.) üçüncü arvadından) olan oğluna Əbu-Bəkr adını verməyi də dəlalat edir.

II XƏLİFƏ: Ömər İbnu-L-Xəttab (r.a.)

Adı: Ömər ibnu-l-Xəttab

Atasının adı: əl-Xəttab bin Nufəyl

Anasının adı: Həntəmə bint Haşim

Künyəsi: Əbu Həfs

Ləqəbi: əl-Faruq (Haqqı batildən ayırdığına görə Peyğəmbər (s.a.s.) ona bu ləqəbi vermişdir.)

Anadan olduğu tarix: Fil ilindən (Peyğəmbərin (s.a.s.) anadan olduğu il.) on üç il sonra (təxminən 583-cü il) Məkkə şəhərində anadan olmuşdur.

Ömərən (r.a.) İslam dininə və müsəlmanlara mənfi münasibət göstərdiyini görən Peyğəmbər (s.a.s.) Allaha dua edib deyir: «Allahım, İslamı iki Ömərdən biri (Amr bin

Hişam və ya Ömər) ilə izzətləndir!» (Səhih ət-Tirmizi, 3/204, 2907-ci hədis.) Uca Allah Peyğəmbərin (s.a.s.) duasını qəbul edib, onu (Öməri) haqq yoluna yönəltdi. Ömər (r.a.) Peyğəmbərin (s.a.s.) ən yaxın səhabələrindən və cənnətlə müjdələnmiş on nəfərdən biridir. Bir çox döyüşlərdə iştirak etmiş, malı və canı ilə İslam dininə yardım etmişdir. Əbu Bəkrin (r.a.) vəfatından sonra, onun (Əbu Bəkrin) vəsiyyəti və səhabələrin razılığı ilə xəlifə seçilmişdir. O, 10 il 6 ay xəlifə olmuş və İslam dininə fayda verən bir çox xeyirli işlər görmüşdür.

1. Hərbi təşkilat (indiki zəmanədə müdafiə nazirliyi) və maliyyə nazirliyini yaratmışdır;
 2. Müsəlmanlar üçün hicri təqvimini seçmişdir;
 3. Rabitə işlərini nizama salmışdır;
 4. Fəth olunmuş ölkələri vilayətlərə bölmüş və hər vilayətə başçı təyin etmişdir;
 5. Rum; Fars imperiyalarını, İraqı, Şamı, Misiri və s. yerləri fəth etmişdir;
- Ömərin (r.a.) zövcələri və övladları: (Bu tarixi məlumatları ibn Cərir ət- Tabəri «Tarixu-l-uməm va-l-muluk» kitabında (4-cü cild, səh. 198-199) qeyd etmişdir.)

1. Zeynəb bint Məzun. Övladları: Abdullah, Əbdü-r-Rəhman, Həfsə.
2. Ummu Həkim bintu-l-Haris. Övladı: Fatimə.
3. Ümm Gülsüm bint Əli bin abu Talib (r.a.). Övladları: Zeyd, Ruqiyyə.
4. Cəmilə bint Sabit (Talaqla boşandıqı zövcəsi) . Övladı: Asim.
5. Muleykə bint Cərvə (Talaqla boşandıqı zövcəsi). Övladı: Ubeydullah.
6. Yəmənlili Luheyyə. Övladı: Əbdü-r-Rəhman.

Vəfat etdiyi tarix: Hicri tarixi ilə 23-cü il, zi-l-hiccə ayının 23-də məcusi (atəşpərəst) Əbu Lu'lu Firuz onu fəcr namazında 6 dəfə bıçaqla vurdu. O, üç gündən sonra zi-l-hiccə ayının 26-sı vəfat etdi.

Ömərin (r.a.) fəzilətinə dair ayə və hədislər:

1) Uca Allah buyurur:

«Əgər Peyğəmbərə qarşı bir-birinizə kömək etsəniz, (bilin ki) Allah onun hamisi, Cəbrail, əməlisaleh möminlər və bunlardan sonra (bütün) mələklər də onun köməkçiləridir!» (ət-Təhrim,4)

İbn Abbas (r.a.) İbn Məsud (r.a.) İbn Ömər (r.a.) və başqaları bu ayədəki əməlisaleh möminlərin Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) Əli (r.a.) və başqalarının olduqlarını təfsir etmişlər. (Təfsir ibn Kəsir, 4/500)

2) UcaAllah buyurur:

«Allahdan qorxub pis əməllərdən çəkinən isə ondan (atəşdən) uzaqlaşdırılar. O kimsə ki, malını (Allah yolunda) verib (günahlardan) təmizlənər. O şəxsin boynunda heç kəsin bir minnəti yoxdur ki, onun əvəzi verilsin. O ancaq ən Uca olan Rəbbinin rızasını qazanmaq üçün belə edər. And olsun ki, o (öz Rəbbinin cənnətdə ona verəcəyi nemətlərə görə) razı olacaqdır» (əl-Leyl, 17-21)

Əksər təfsir alimlərinin rəyinə görə bu ayələr Əbu Bəkr (r.a.) üçün nazil olub və Ömər (r.a.) da daxil olmaqla bütün möminlərə.) şamil edilir. (Təfsir İbn Kəsir, 4/762.)

3) Uca Allah buyurur:

«Haqqı (Qurani) gətirən və onu təsdiq edənlər əsl müttəqilərdir» (əz-Zumər, 33)

Onu təsdiq edənlər Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) və başqa möminlərdir. (ət-Tabəri, «Camiu-l-bəyan», 3/24.)

4) Səd bin Əbi Vəqqas (r.a.) rəvayət edir ki, «Ömər ibnu-l-Xəttab (r.a.) izn alıb, Peyğəmbərin (s.a.s.) yanına daxil oldu. Peyğəmbərin (s.a.s.) yanında səslərini onun səmindən uca qaldıraraq söhbət edən qadınlar Öməri (r.a.) gördükdə, dərhal hicablarını geyindilər (yəni qadınların Peyğəmbərin (s.a.s.) yanında hicabsız olmaları yalnız Peyğəmbərə (s.a.s.) xas olan haldır.) Peyğəmbər (s.a.s.) bu halı görüb gülümsədi. Ömər (r.a.) ondan gülümsəməyinin səbəbini soruşduqda o dedi: "Bu qadınlara təəccüblənirəm ki, sən səsini eşidən kimi hicablarını geyindilər". Ömər üzünü onlara tutub dedi: "Ey nəfslərinə düşmən olanlar! Allahın elçisindən (s.a.s.) qorxmursunuz, məndən qorxursunuz?" Onlar dedi: "Bəli, çünki sən sərt ürəklisən". Peyğəmbər (s.a.s.) ona dedi: "Ey Xəttabın oğlu! Nəsim əlində olana and olsun ki, şeytan sənə rast gəldiyi zaman yolunu dəyişdirib. başqa yol ilə gedir. » (Səhihu-l-Buxari, 7/50, 7683-cü hədis.)

5) İbn Abbas (r.a.) rəvayət edir ki, «Mən Ömər ibnu-l-Xəttabın (r.a.) vəfatından sonra, onun çarpayısının ətrafına toplaşaraq dua edənlərin arasında dayanmışdım. Arxamda dayanan bir kişi dirsəyini çiynimə qoyub dedi: "Allah sənə rəhmət etsin! Allahdan istəyirəm ki, sən yoldaşlarınla (Məhəmməd (s.a.s.) və Əbu Bəkr (r.a.) bir yerdə olasan! Çünki mən çox vaxt Peyğəmbərin (s.a.s.) "Mən, Əbu Bəkr və Ömər filan yerdə idik. Mən, Əbu Bəkr və Ömər filan əməli etdik. Mən, Əbu Bəkr və Ömər filan yerə getdik" dediyini eşidirdim. Mən dönüb arxamda dayanan səhabənin kim olduğuna baxdım. Bu, Əli bin Əbu Talib (r.a.) idi». (Səhihu-l-Buxari, 7/26, 3677-ci hədis)

6) Əbu Musa əl-Əşəri (r.a.) rəvayət edir ki, «Bir dəfə Ömər ibnu-l-Xəttab (r.a.) Peyğəmbərin (s.a.s.) yanına daxil olmaq üçün izn istədi. Mən bunu Peyğəmbərə (s.a.s.) çatdırdıqda, o dedi: "İzn ver, gəlsin və onu cənnətlə müjdələ!". . . » (Səhihu-l-Buxari, 7/25, 3674-cü hədis.)

7) Əbu Said əl-Xudri (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Mənim səhabələrimi söyməyin! Həqiqətən, sizdən biriniz Uhud dağı boyda qızıl sədəqə versə belə, onlardan birinin verdiyi bir ovuca (sədəqəyə) həttə yarısına belə çatma bilməz"». (Səhihu-l-Buxari, 7/25, 3673-cü hədis.)

8) Əbu Hüreyrə (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Sizdən əvvəl yaşamış ümmətlərin içərisində zənlərinə sadıq olan insanlar olub. Mənim ümmətimdə zənnində sadıq olan Ömərdir"» (Səhihu-l-Buxari, 7/25, 3689-cu hədis.)

9) əl-Misvar bin Məxramə (r.a.) rəvayət edir ki, «Ömər (sübh namazını qıldığı zaman) bıçaqla vuruldu. Yarası ona ağrı verdikdə, İbn Abbas (r .a.) ona təsəlli verib dedi: "Ey möminlərin əmiri! Sən Peyğəmbər (s.a.s.) və Əbu Bəkrin (r .a.) fəzilətli səhabələrindən olmusan. Onlar vəfat etdikdə səndən razı idilər. Həmçinin sən bu camaatı onlar səndən razı olduqları halda tərk edirsən". Bu sözləri eşidən Ömər (r.a.) ona dedi: "Peyğəmbər (s.a.s.) və Əbu Bəkrin (s.a.s.) səhabəsi olmağım və onların məndən razı qalmalarını doğru deyirsən. Həqiqətən, bu Allahın mənə bəxş etdiyi fəzilətdir. İndi gördüyün narahatçılığım isə sizə görədir. Allaha and olsun ki, mənim yer dolusu qızılım olsaydı, onu Allahın əzabına düşürməmək üçün Onun yolunda sərf edərdim"» (Səhihu-l-Buxari, 7/25, 3692-ci hədis.)

10) Ömər ibnu-l-Xəttab (r.a.) rəvayət etmişdir ki, «Mən üç ayədə - İbrahimin (a.s.) məqamı, hicab və Bədr əsirləri haqqında olan ayələrdə Rəbbimə müvafiq oldum».

(Səhihiu-l-Müslim, 15/162, 6156-cı hədis.) - Ömər (r.a.) Peyğəmbərə: «Ey Allahın elçisi! Bəlkə, İbrahimin (a.s) durduğu yeri özümüzə namazgah edək?» - deyə təklif etdikdə, Uca Allah bu ayəni nazil etdi:

“(Ey möminlər!) İbrahimin durduğu yeri özünüə namazgah edin!. . . .” (əl-Bəqərə, 125)

-Ömər (r.a.) Peyğəmbərə (s.a.s.): “Ey Allahın elçisi! Bəlkə, zövcələrinə hicab geyinməyi əmr edəsən?” – deyə təklif etdikdə, Allah təala bu ayəni nazil etdi:

«Onlardan (Peyğəmbərin (s.a.s.) zövcələrindən) bir şey soruşduqda, (evlərinə daxil olmadan) pərdə arxasından soruşun. Bu həm sizin, həm də onların ürəklərinə daha çox təmizlik bəxş edər». (əl-Əhzab, 53)

-Ömər (r.a.) Peyğəmbərə (s.a.s.): «Ey Allahın elçisi! Onların (yəni əsirlərin) boynunu vur!» - deyə təklif etdikdə, Uca Allah bu ayələri nazil etdi:

«Heç bir peyğəmbərə yer üzündə (küfrün kökünü kəsmək üçün bacardığı qədər çox kafir) öldürməyə qədər əsirləri özünə mal etmək (onları öldürməyib fidyə müqabilində azad etmək) yaramaz. [Ey möminlər!] Siz (fidyə almaqla) puç dünya malını istəyirsiniz, Allah isə (sizin) axirəti qazanmağınızı istəyir. Allah yenilməz qüvvət və hikmət sahibidir. Əgər əvvəlcə (bu barədə) Allahdan bir hökm olmasaydı, aldığınız (fidyə) müqabilində sizə şiddətli bir əzab üz verərdi. Əldə etdiyiniz qənimətləri halal və təmiz olaraq yeyin, Allahdan qorxun! Həqiqətən, Allah bağışlayan və rəhm edəndir» (əl-Ənfal, 67-69) (Səhihu-l-Buxari)

Qeyd: Ömər ibnu-l-Xəttab (r.a.) bundan əlavə üç ayədə də Rəbbinə müvafiq olmuşdur:

- Ömər ibnu-l-Xəttab (r.a.): «Allahım, şərəbin hökmünü bizə açıq- aydın bəyan et!»- deyə dua etdikdə, Uca Allah bu ayəni nazil etdi:

«[Ey Məhəmməd!] Səndən içki və qumar (meysir) haqqında sual edənlərə söylə:

“Onlarda həm böyük günah; həm də insanlar üçün mənfəət vardır. Lakin günahları mənfəətlərindən daha böyükdür”» (əl-Ənfal, 67-69)

- Ömər (r.a.) yenə: «Allahım, şərəbin hökmünü bizə açıq-aydın bəyan et!» - deyə dua etdikdə, Uca Allah bu ayəni nazil etdi:

«Ey iman gətirənlər! Sərxoş ikən nə dediyinizi anlamayana qədər, cünub olduğunuz halda qüsl edənədək namaza (namaz qılınan yerə) yaxınlaşmayın!» (ən-Nisa, 43)

- Ömər (r.a.) bir daha: «Allahım, şərəbin hökmünü bizə açıq-aydın bəyan et!» - deyə dua etdikdə, Uca Allah bu ayələri nazil etdi:

«Ey iman gətirənlər! Şərab (içki) da, qumar da, bütlər də, fal oxları da şeytanın əməlindən olan murdar bir şeydir. Bunlardan çəkinin ki, bəlkə nicat tapasınız! Şübhəsiz ki, şeytan içki və qumarla aranızda ədavət və kin salmaq, sizi Allahı yada salmaqdan və namaz qılmaqdan ayırmaq istəyir. Artıq bu işə son qoyacaqsınızmı?» (əl-Maidə, 90-91) Bunu eşidən Ömər (r.a.): «Son qoyduq, son qoyduq» - deyə təkrar etdi. (Əbu Davudun “əs-Sunnə”i 10/76, 3665-ci hədis, “Səhih Əbu Davudun sünnəsi”, 2/699, 3117-ci hədis) Ömər (r.a.) Peyğəmbərin (s.a.s.) zövcələrinin ona qarşı (həddi aşdıqlarını) görüb, onlara nəsihət etdikdə, Uca Allah bu ayəni nazil etdi.

«Əgər o (Məhəmməd sizi boşasa, ola bilsin ki, Rəbbi sizin əvəzinizə ona sizdən daha yaxşı zövcələr-müsəlman, mömin, itaətkar, tövbə edən, ibadət edən, oruc tutan dul qadınlar və bakirə qızlar versin!» «ət-Təhrim» surəsi, 5. »

Ömər (r.a.) Peyğəmbərə (s.a.s.) münafıqlar üçün namaz (cənazə namazını) qılmamağı təklif etdikdə, Uca Allah bu ayəni nazil etdi:

«Münafıqlardan ölən heç bir kəsin namazını heç vaxt qılma, qəbrinin başında durma. Çünki onlar Allahı, Onun elçisini dandılar və fasiq olaraq öldülər!» «ət-Tövbə» surəsi, 84. «Səhihul-Buxari», 1/601, 402-ci hədis.

11) Əli (r.a.) iki şeyx Əbu Bəkr (r.a.) və Ömər (r.a.) haqqında demişdir: «Müsəlmanların ən yaxşısı, Allaha və onun elçisinə (s.a.s.) ən yaxını - xəlifə Siddiq və xəlifə Faruq olmuşlar. And içirəm ki, onların İslamda yerləri həqiqətən böyükdür. Onların yoluxduğu adam şiddətli islam xəstəliyinə tutular (Yəni onlardan ibrət götürənlər dinlərində daha möhkəm olardılar). Allah onlara rəhmət etsin və onları gördükləri ən yaxşı işlərə görə mükafatlandırsın» Meysəm. «Şərh Nəhcu-l-Bəlağə», 1/31, Tehran çapı.

12) Əli (r.a.) demişdir: «Əbu Bəkrə, Ömərə, Osmana beyət gətirmiş adamlar onlara beyət gətirdikləri məsələdə mənə də beyət gətirmişlər. Onlarda qayda belə idi ki, orada iştirak edən adam özü istəyəni seçə bilməz, o zaman orada olmayan isə seçilmiş adamı rədd edə bilməzdi. Yalnız mühacirlərin və ənsarların şurası bir adam haqqında eyni fikirdə olub onu imam adlandıranda, Allahın bu işə razılığı əlaməti sayılırdı. Əgər bir nəfər tənə edərək və ya bidətlə onların işindən özünü kənara çəksəydi, onu fikrindən daşındırırdılar. Etiraz etsəydi, möminlərin yolu ilə getmədiyi üçün ona qarşı üsyan edərdilər və Allah da ona layiq olduğunu verərdi». «Nəhcu-l-Bəlağə», səh:366-367 (tərcümədə səh. 298, Tehran çapı, 1995).

13) Kuleyni istinadla Cəfər əs-Sadiqdən rəvayət edir ki, bir qadın gəlib ondan: «Mən Əbu Bəkr və Ömər xəlifəliyini qəbul edib onları sevə bilərəmmi?» - deyə soruşduqda, o demişdir: «Bəli, qəbul edə bilərsən». Qadın: «Mən Rəbbimin hüsurunda olduğum zaman "Bunu sən mənə əmr etdin" : deyə Ona xəbər verə bilərəmmi?!» - deyə soruşduqda, Cəfər ona: "Bəli" – deyə cavab verdi. «ər-Ravzə minə-l-Kafi», 8/101, 238.

14) Məclisi istinadla Cəfər əs-Sadiqdən, o da babalarından, onlar da Əlidən (r.a.) rəvayət etmişdir: «Peyğəmbərimizin (s.a.s.) səhabələrini söyməməyi sizə vəsiyyət edirəm. Onlar Peyğəmbərdən (s.a.s.) sonra dinə heç bir yenilik gətirməmişlər. Həqiqətən, Peyğəmbər (s.a.s.) də belə vəsiyyət etmişdir». «Biharul-ənvar», 22/305, 306.

15) Ət-Tabrisi Əl-Baqirdən rəvayət edir ki, o demişdir: «Mən Əbu Bəkr (r.a.) və Ömər (r.a.) fəzilətli səhabə olduqlarını inkar etmirəm, lakin Əbu Bəkr (r.a.) Ömərdən (r.a.) əfzəldir». «əl-İhticac», səh. 230, Kərbəla çapı.

16) Əl-Murtəza rəvayət edir ki, Cəfər bin Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s.) qəbrini ziyarət edərkən (onun yanında dəfn olunmuş) Əbu Bəkr (r.a.) və Ömər (r.a.) də salam verərdi. «əş-Şafu», səh. 238.

17) Əli və Ömər ibnu-l-Xəttab (r.a.) Rum döyüşünə çıxarkən məsləhətləşəndə Əli (r.a.) Ömərə (r.a.) belə demişdir: «Sən bu düşmənin üzərinə özün gedib onlarla görüşsən, müsəlmanların öz ölkələrinin qurtaracağından başqa sığınacaqları olmaz («Sığınacaq» deyəndə, arxalanacaqları mərkəz nəzərdə tutulur.) Onların səndən sonra müraciət edəcəkləri bir başçıları yoxdur. Sən gəl onların yanına sınaqdan çıxmış bir adam, onunla birlikdə döyüşkən ağıllı adamlar göndər. Əgər Allah bu yolla səni qalib çıxarsa, istədiyin elə bu idi. Yox, başqa cür olsa, insanlara dayaq və müsəlmanların ümid yeri olarsan». «Nəhcu-l-Bəlağə», səh:193 (tərcümədə səh, 167-168).

18) Ömər özü farslarla döyüşə çıxarkən onunla (Əli (r.a.) ilə) məsləhətləşdiyi zaman Əlinin (r.a.) Ömər (r.a.) haqqında dedikləri bundan da aydındır. O demişdir: «Bu elə bir işdir ki, onun köməyinə gəlib-gəlməmək çoxluq və ya azlıqdan asılı deyil. Bu, Allahın qalib çıxardığı və adamları onun uğrunda səfərbər etdiyi, hazırladığı və imdad etdiyi dindir ki, çatdığı səviyyəyə çatıb və çıxdığı yerdə üzə çıxıb. Bizə Allah vəd verib. Allah öz əhdini yerinə yetirən, öz əsgərlərinə kömək edəndir. Boyunbağıda nizamlayıcının (Nizamlayıcı, muncuqların düzüldüyü ip mənasındadır) əhəmiyyəti nə qədərdirsə, əmrin etibar edildiyi adamın ("Əmrin etibar edildiyi adamın" ifadəsi "əmr edən" mənasındadır. Bununla xəlifə nəzərdə tutulur.) əhəmiyyəti də o qədərdir. Qoy əcəmlər sənə baxıb desinlər: "Ərəblərin kökü budur, onu kəssəniz, rahat olarsınız". Bu onların sənə qarşı hücumlarını çətinləşdirər. Onların mənim qeyd etdiyim sayca çoxluğuna gəlincə, biz keçmişdə də say çoxluğu hesabına deyil, Allahın köməyi və yardımını ilə döyüşmüşük» «Nəhcü-l-Bəlağə» səh: 203-204 (tərcümədə səh:166-167 Tehran çapı-1995)

19) Ömərlə (r.a.) Əli (r.a.) arasında möhkəm dostluğun olmasına Əlinin (r.a.) Fatimeyi Zəhradan (r.a.) olan qızını ona ərə verməsi də dəlalət edir. Kuleyni Müaviyə bin Əmmardan Əbu Abdullah əleyhissəlam haqqında bir rəvayət söyləyir. Müaviyə deyir ki, mən ondan əri ölmüş arvadın öz evində, yoxsa harada istəsə qalmalı olduğunu soruşduqda, o dedi: «Əlbəttə, harada istəsə. Çünki Əli (r.a.) də Ömər (r.a.) öldəndən sonra Ümmü Gülsümün talağını alıb, onu öz evinə gətirdi». «əl-Kafi fi-l-furu» - Ər evinə köçəndən sonra əri ölmüş qadın onun vəfatından sonra harada qalmalıdır-fəsli, 2-ci cild, səh:311.

20) Əli (r.a.) demişdir: «Mən Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s.) əshabını gördüm. İçinizdə onlara bənzər bir adam belə görmürəm. Onlar saçları dağılmış, toz-torpağa bulanmış bir halda sabahı açar, gecələrini namazla keçirərdilər. Kimi alnını torpağa sürtərdi, kimi üzünü, qiyaməti xatırlayanda köz kimi yanardılar. Alınları səcdə etməkdən keçinin dizlərinə dönmüş, qabıq bağlamışdı. Allahı yada salanda əzab qorxusundan, savab ümidindən göz yaşı tökərdilər. Hətta elə ağlayardılar ki, yaxaları islanar və yelin əsdirdiyi ağac kimi titrəyərkdilər». «Nəhcü-l-Bəlağə» səh: 143 (tərcümədə səh. 257, Tehran çapı, 1995).

III XƏLİFƏ: OSMAN BİN ƏFFAN (r.a)

Adı: Osman bin Əffan

Atasının adı: Əffan bin Əbi-l-As

Anasının adı: Ərvə bint Kureyz

Künyəsi: Əbu Amr

Ləqəbi: zi-n-Nureyn (Peyğəmbərin iki qızını Ruqiyyə (r.a.) və Ummu Gülsümü (r.a.) aldığına görə Peyğəmbər ona bu ləqəbi vermişdir)

Anadan olduğu tarix: Fil ilindən altı il sonra (təxminən 576-cı il) Məkkə şəhərində anadan olmuşdur. Osman (r.a.) Əbu Bəkrin (r.a.) dəvəti ilə islamı qəbul etmiş ilk on müsəlmandan biridir. O, 34 yaşında islam dinini qəbul etmiş və Həbəşistana hicrət

etmiş ilk müsəlmanlardan olmuşdur. O, peyğəmbərin (s.a.s.) ən yaxın səhabələrindən və cənnətlə müjdələnmiş on nəfərdən biridir. Bir çox döyüşlərdə iştirak etmiş, malı və canı ilə İslam dininə yardım etmişdir. Ömər (r.a.) şəhid olduqdan sonra, səhabələrin şurası tərəfindən xəlifə seçilmişdir. O, 11 il 11 ay xəlifə olmuş və islam dininə fayda verən bir çox xeyirli işlər görmüşdür:

Dəniz donanmasını yaratmışdır.

Fars imperiyasının qalan hissəsini, Nil çayının Nobə diyarını və Məğribi fəth etmişdir. Quranı cəm etmişdir (yəni kitab halına salmışdır).

Osmanın zövcələri və övladları.

1. Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s) qızları Ruqiyyə (r.a.) (vəfat etdikdən) sonra isə Ummu Gülsüm (r.a.) ilə evlənmişdir. Ruqiyyədən (r.a.) olan övladı: Abdullah.
2. Ummu Amr bint Cundəb. Övladları: Amr, Xalid, Əbən, Ömər, Məryəm.
3. Fatimə bintu-l-Valida. Övladları: Valid, Osman.
4. Ummu əl-Bənin bint Uyeynə. Övladı: Abdullah.
5. Nailə bintu-l-Fərafisa. Övladı: Məryəm.

Vəfatı: hicri tarixi ilə 35-ci il zi-l-hiccə ayının 18-i cümə günü Osman (r.a.) evində Quran oxuduğu zaman xaricilər zorla onun evinə girdilər. Onların arasında Səduş qəbiləsindən Cəbələ adlı birisi onu qılıncı

vurduqda, Osman (r.a.) müdafiə olunmaq üçün əlini uzatdı və qılınc onun əlini kəsdi.

Osman: «Allaha and olsun ki, bu əl ilə Quran yazılıb»

- dedi. Onun əlindən axan bir damla qan bir ayənin üzərinə düşdü. Bu ayədə Uca Allah buyurur: .

«Belə olduqda sən onların düşmənçiliyindən qorxma! Allah sənə (tezliklə sənin intiqamını onlardan almağa) kifayət edir. O (hər şeyi) eşidən və biləndir» (əl-Bəqərə 137)

Sonra onu qılıncı vurub şəhid etdilər.

Osmanın (r.a.) fəzilətinə dair ayə və hədislər:

1) Uca Allah buyurur:

«Əgər Peyğəmbərə qarşı bir-birinizə kömək etsəniz, (bilin ki) Allah onun hamisi, Cəbrail, əməlisaleh möminlər və bunlardan sonra (bütün) mələklər də onun köməkçiləridir!» (ət-Təhrim 4)

İbn Abbas (r.a.) İbn Məsud (r.a.) İbn Ömər (r.a.) və başqaları bu ayədəki əməlisaleh möminlərin Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) Əli (r.a.) və başqalarının olduqlarını təfsir etmişlər. (Təfsir ibn Kəsir, 4/500)

2) Uca Allah buyurur:

«Allahdan qorxub pis əməllərdən çəkinən isə ondan (atəşdən) uzaqlaşdırılır. O kimsə ki, malını (Allah yolunda) verib (günahlardan) təmizlənər. O şəxsin boynunda həç kəsin bir minnəti yoxdur ki, onun əvəzi verilsin. O ancaq ən Uca olan Rəbbinin rızasını qazanmaq üçün belə edir. And olsun ki, O (öz Rəbbinin cənnətdə ona verəcəyi nemətlərə görə) razı olacaqdır» (əl-Leyl, 17-21)

Əksər təfsir alimlərinin rəyinə görə bu ayələr Əbu Bəkr (r.a.) üçün nazil olub və Osman (r.a.) da daxil olmaqla bütün möminlərə şamil edilir. (Təfsir ibn Kəsir, 4/762)

3) UcaAllah buyurur:

«Haqqı (Quranı) gətirən və onu təsdiq edənlər əsl müttəqilərdir» (əz-Zumər 33)

Onu təsdiq edənlər Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) və başqa möminlərdir. (Ət-Tabəri, "Camiu-l-Bəyan", 3/24)

4) Əbu Musa əl-Əş'ari (r.a.) rəvayət edir ki, «Bir dəfə Osman bin Əffan (r.a.)

Peyğəmbərin (s.a.s.) yanına daxil olmaq üçün izn istədi. Mən bunu Peyğəmbərə (s.a.s.) çatdırdıqda, o dedi: "İzn ver gəlsin onu cənnətlə müjdələ!". . . » (Səhihu-l-Buxari, 7/25, 3674-cü hədis.)

5) Əbu Səid əl-Xudri (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Mənim səhabələrimi söyməyin! Həqiqətən, sizdən biriniz Uhud dağı boyda qızıl sədəqə versə belə, onlardan birinin verdiyi bir ovuca (sədəqəyə) həтта yarısına belə çata bilməz. "» «Səhihu-l-Buxari», 7/25, 3673-hədis.

6) Übeydullah bin Adiyyin (r.a.) rəvayət etdiyi hədisdə deyilir ki, «Bir nəfər gəlib Osmana (r.a.) Validdən (r.a.) şikayət etdikdə o demişdir: "Həqiqətən, Uca Allah Məhəmmədi (s.a.s.) haqq (Quran) ilə göndərmişdir. Mən Allaha və onun elçisinə itaət edənlərdən, onun gətirdiyinə iman gətirən, iki dəfə (əvvəl Həbəşistana, sonra Mədinəyə) hicrət edənlərdən, onun (s.a.s.) ən yaxın səhabələrindən və ona beyət edənlərdən oldum. Allaha and olsun ki, vəfat etdiyi günə qədər ona asi olmadım və onu aldatmadım. Həmçinin, Əbu Bəkr və Ömərə olan münasibətim də belə idi». «Səhihu-l-Buxari», 7/66, 3696-cı hədis.

7) Ənəs (r.a.) rəvayət edir ki, «Bir dəfə Peyğəmbər (s.a.s.) Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) və Osmanla (r.a.) bərabər Uhud dağına qalxdılar. Bu vaxt dağ silkələndi və Peyğəmbər (s.a.s.) ona dedi: «Sakit ol, ey Uhud! Sənin üzərində peyğəmbər, siddiq və iki şəhid var» «Səhihu-l-Buxari», 7/66, 3697-ci hədis.

Qeyd: Bəli, Peyğəmbərin (s.a.s.) Uhud dağına müraciət etməsi bəzi oxucularımıza qəribə gəlsə də, bu, faktdır. Çünki bu, Allah tərəfindən olan bir möcüzədir. O, öz elmindən istədiyi bəndəsinə bəxş edir:

«Allah istədiyi şəxsə hikmət (elm, müdriklik) bəxş edir. Kimə hikmət bəxş edilmişsə, ona çoxlu xeyir verilmişdir. Bunu ancaq ağıllı adamlar dərk edərlər» «əl-Bəqərə» surəsi, 269.

8) Peyğəmbər (s.a.s.): «Rumə quyusunu alan cənnətləkdir» - dedikdə, Osman (r.a.) o quyunu aldı (və müsəlmanların ixtiyarına verdi). Peyğəmbər (s.a.s.): «Qoşunu təchiz edən cənnətləkdir» - dedikdə, Osman (r.a.) qoşunu təchiz etdi. «Səhihu-l-Buxari», 7/65, 7-ci fəsil, 2778-ci hədis.

9) Osman bin Məuhəb (r.a.) rəvayət edir ki, «Misir əhlindən olan bir şəxs həcc etdiyi zaman bir qövmün arasında olan şeyx haqqında soruşdu. Onun Abdullah bin Ömər (r.a.) olduğunu bildikdən sonra ona yaxınlaşdı və dedi: "Osmanın Uhud döyüşünü tərk etdiyini bilirsən?" Abdullah (r.a.) dedi: "Bəli". O yenə: "Osmanın Bədr döyüşünü tərk etdiyini bilirsən?" - deyə soruşduqda Abdullah: "Bəli" - deyə cavab verdi. O, bir daha: "Osmanın Rizvan beyətini tərk etdiyini bilirsən?" - deyə soruşduqda, Abdullah: "Bəli" - deyə cavab verdi. Sonra o "Allahu əkbər" deyib etirazını bildirdi. Abdullah ona dedi: "Mən şəhadət verirəm ki, Allah onu Uhud döyüşünü tərk etdiyinə görə bağışlamışdır "Buna Allahın bu kəlamı dəlildir: «(Uhud döyüşündə) iki ordu qarşılaşdığı gündə sizdən üz döndərən şəxslərin kəsb etdiyi bəzi şeylər şeytanın onları yoldan çıxarmaq

istəməsi üzündən baş verdi. (Tövbə etdikdən sonra) Allah artıq onları bağışladı. Həqiqətən, Allah bağışlayan və həlimdir» «Ali-İmran» surəsi, 155). " Bədr döyüşündə isə Peyğəmbər (s.a.s.) özü ona xəstə olan zövcəsini (Peyğəmbərin (s.a.s.) qızı Ruqiyyəni) ziyarət etmək üçün icazə vermişdir. Hətta Peyğəmbər (s.a.s.) onu: "Həqiqətən, Bədrdə iştirak edən şəxsin qazandığı savab qədər sənə də savab yazılır və ona çatan pay qədər sənə də qənimətdən pay çatır" - deyər xəbər vermişdir.

Rizvan beyəti isə, Osmanın (r.a.) Peyğəmbər (s.a.s.) tərəfindən Məkkəyə göndərilməsindən sonra olmuşdur. Peyğəmbər (s.a.s.) Osmanın (r.a.) beyətdə iştirak etmədiyini görüb sağ əlini qaldırdı və dedi: "Bu, Osmanın əlidir". Sonra da onu sol əlinin üzərinə qoydu və dedi: "Bu, Osmanın əvəzinə olan beyətdir". Sonra Abdullah bin Ömər (r.a.) ona dedi: "İndi isə arxayın gedə bilərsən "» «Səhihu-l-Buxari» 7/66, 3698-ci hədis.

10) Abdullah İbn Ömər (r.a.) demişdir: «Osmanı söyməyin! O, bizim xeyirlilərdən (fəzilətli olanlardan) idi». Əhmədin «Müsnəd» əsəri, 1/461.

11) Əlinin (r.a.) tərəfdarları ondan soruşdu: «Sabah xaricilər bizdən Osman (r.a.) haqqında soruşduqda, biz onlara nə cavab verək?» Əli (r.a.) dedi: «Deyin ki, o, iman gətirib saleh əməl edənlərdən, Allahdan qorxub yaxşılıq edənlərdən idi». ». Əhmədin «Müsnəd» əsəri, 1/474.

12) Əli bin abu Talib (r.a.) Allahın bu kəlamını nəql edib demişdir: Yəni Allahın kəlamını xatırlamışdır. «(Yaxşı əməllərin mükafatı olaraq) öncədən özlərinə nemət. (cənnət, əbədi səadət) yazılmış kəslər cəhənnəmdən uzaqda olacaqlar» «əl-Ənbiya» surəsi, 10-cu ayə. Osman da onlardandır». Əhmədin «Müsnəd» əsəri, 1/475.

13) Əli bin əbu Talib (r.a.) Kufə məscidində xütbə verdiyi zaman demişdir: «Ey insanlar! Osmanın əleyhinə danışırırsınız, lakin həqiqətən, mən və Osman Allahın müjdələdiyi müsəlmanlardandıq" - deyib bu ayəni oxudu:

"Biz onların ürəklərindəki kin-küdurəti çıxarıb atdıq. Onlar qardaş olub taxt üstündə qarşı-qarşıya əyləşərlər"» «əl-Hicr» surəsi, 47-ci ayə.

14) Əli (r.a.) demişdir: «Əbu Bəkrə, Ömərə, Osmana beyət gətirmiş adamlar onlara beyət gətirdikləri məsələdə mənə də beyət gətirmişlər. Onlarda qayda belə idi ki, orada iştirak edən adam özü istəyəni seçə bilməz, o zaman orada olmayan isə seçilmiş adamı rədd edə bilməzdi. Yalnız mühacirlərin və ənsarların şurası bir adam haqqında eyni fikirdə olub onu imam adlandıranda, Allahın bu işə razılığı əlaməti sayılırdı. Əgər bir nəfər tənə edərək və ya bidətlə onların işindən özünü kənara çəksəydi, onu fikrindən daşındırardılar. Etiraz etsəydi, möminlərin yolu ilə getmədiyi üçün ona qarşı üsyan edərdilər və Allah da ona layiq olduğunu verərdi». «Nəhcu-l-Bəlağə», səh:366-367 (tərcümədə səh. 298, Tehran çapı, 1995) .

15) Məclisi istinadla Cəfər əs-Sadiqdən, o da babalarından, onlar da Əlidən (r.a.) rəvayət etmişdir: «Peyğəmbərimizin (s.a.s.) səhabələrini söyməməyi sizə vəsiyyətimdir. Onlar Peyğəmbərdən (s.a.s.) sonra dinə heç bir yenilik gətirməmişlər.

Həqiqətən, Peyğəmbər (s.a.s.) də belə vəsiyyətim etmişdir». «Biharul-ənvar», 22/305, 306.

16) Xaricilər Əlinin (r.a.) yanına gəlib Osmandan (r.a.) şikayət edəndə, o Osmanın (r.a.) yanına gəlib belə demişdir: «Arxamdakı adamlar mənə sənənlə özləri arasında səfir etmişlər. Allaha and olsun ki, bilmirəm sənə nə deyim. Elə bir iş yoxdur ki, mən bilim, sən yox. Biz nəyi bilirik, sən də bilirsən. Bir şeydə səndən irəlidə deyilik ki, sənə onun

haqqında məlumat verək. Bu sözlər Əlinin (r.a.) çox təvazökar olduğuna daha bir sübutdur. Səndən bir şey də gizlətməmişik ki, indi onu sənə çatdırmaq. Sən bizim gördüklərimizi görmüsən, eşitdiklərimizi də eşitmişən, sən də Allahın elçisinin (s.a.s.) səhabələrindən olmusan. Nə ibn Əbu Quhafə (Əbu Bəkr) nə də İbn əl-Xəttab haqq işində səndən irəli deyillər. Sən Allahın elçisinin (s.a.s.) atasına, qan qohumluğuna görə onların hər ikisindən də yaxınsan. Sən onun o biri iki kürəkəninin "Burada Peyğəmbərin (s.a.s.) qızları Fatimənin (r.a.) həyat yoldaşı. Əli (r.a.) və Zeynəbin (r.a.) həyat yoldaşı Əbu-l-As (r.a.) nəzərdə tutulur. "nail olmadığına nail olmusan» Yəni, Peyğəmbərin (s.a.s.) iki qızını -Ruqiyyə (r.a.) və Ummu Gülsüm (r.a.) almısan. «Nəhcü-l-Bəlağə), səh: 234 (tərcümədə səh. 169, Tehran çapı, 1995).

17) Səid bin Zeyd (r.a.) demişdir: «Mən şəhadət verirəm ki, Peyğəmbərin (s.a.s.) belə dediyini eşitdim: "On nəfər cənnətlidir: Əbu Bəkr, Ömər, Osman, Əli, Talhə, əz-Zubeyr ibnu-l-Əvvam, Səid bin Malik, əbdü-r-Rəhman bin Auf, Səid bin Zeyd, Əbu Ubeydə ibnu-l-Cərrah". Əbu Davudun «Sünən» kitabı, 12/262, 3635-ci hədis; «Səhih hədislər silsiləsi», 3/879 - 3886-cı hədis.

18) Əli (r.a.) demişdir: «Mən Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s.) əshabını gördüm. İçinizdə onlara bənzər bir adam belə görmürəm. Onlar saçları dağılmış, toz-torpağa bulanmış bir halda sabahı açar, gecələrini namazla keçirərdilər. Kimi alnını torpağa sürtərdi, kimi üzünü, qiyaməti xatırlayanda köz kimi yanardılar. Alınları səcdə etməkdən keçinin dizlərinə dönmüş, qabıq bağlamışdı. Allahı yada salanda əzab qorxusundan, savab ümidindən göz yaşı tökərdilər. Hətta elə ağlayardılar ki, yaxaları islanar və yelin əsdirdiyi ağac kimi titrəyərdilər». «Nəhcü-l-Bəlağə» səh: 143 (tərcümədə səh. 257, Tehran çapı, 1995)

IV XƏLİFƏ: ƏLİ BİN ƏBU TALİB (r.a.)

Adı: Əli Bin Əbu Talib

Atasının adı: Əbu Talib (adı: Əbd Manaf.) Bin Abdü-l-Müttəlib

Anasının adı: Fatimə bint Əsəd

Künyəsi: Əbu-l-Həsən

Ləqəbi: Əbu əs-Sibteyn, (Peyğəmbər (s.a.s) bu ləqəbi ona, iki nəvəsinin Həsən (r.a.) və Hüseyin (r.a.) atası olduğuna görə vermişdir. Əbu Sibteyn – yəni iki nəvənin atası.) Əbu Turab (Peyğəmbər (s.a.s.) Əlini (r.a.) torpağın üzərinə uzandıqını görüb, ona bu ləqəbi vermişdir. Əbu Turab – yəni torpaq atası)

Anadan olduğu tarix: Fil ilindən 30 il sonra (təxminən 600-cü il) Məkkə şəhərində anadan olmuşdur. Əli (r.a.) İslamı qəbul edən ilk şəxslərdən biridir. O, 10 yaşında İslamı qəbul etmiş, Peyğəmbərin (s.a.s.) ən yaxın səhabələrindən və cənnətlə müjdələnmişlərdəndir. Bir çox döyüşlərdə iştirak etmiş, malı və canı ilə İslam dininə yardım etmişdir. Osman (r.a.) şəhid olduqdan sonra, səhabələrin şurası tərəfindən xəlifə seçilmişdir. O, 4 il 9 ay xəlifə olmuş və İslam dininə fayda verən bir çox xeyirli işlər görmüşdür:

1) Sayı 12 minə yaxın, qəlbində mərəz olan xaricilər Peyğəmbərin (s.a.s.) yolu ilə gedən Əlinin (r.a.) başçılıq etdiyi camaatdan ayrılıb, ona qarşı çıxdılar və Əlini (r.a.) kafir saydılar. Əli (r.a.) nəsihət etmək üçün Abdullah bin Abbası (r.a.) onların yanına göndərdi. Onlar Əlini (r.a.) günahkar saydılar və üç məsələdə onu ittiham etdilər: 1-ci: Nə üçün Əli (r.a.) Müaviyə ilə sülh bağladıqda «Əmirə-l-möminin» ifadəsini qeyd etmədi?

2-ci Nə üçün Əli (r.a.) Müaviyə tərəfdən cariyə götürmədi?

3-cü: Nə üçün Əli Quran və Sünnə (hədis) ilə yox, iki nəfərin (yəni Əbu Musa əl-Əşəri və Amr ibnu-l-As) danışığı nəticəsində əldə edilən razılıq ilə sülh bağladı?

Abdullah bin Abbas (r.a.) onların etirazlarını dinlədikdən sonra onlara dedi: 1-ci etirazınıza cavab: Məhəmməd (s.a.s.) Hudeybiyyə zamanı müşriklərlə sülh müqaviləsi bağladıqda, "Rəsulullah" (Allahın elçisi) ifadəsini qeyd etmədi. Həmçinin, Əlinin (r.a.) etdiyi bu əməl Sünnəyə müvafiqdir.

2-ci etirazınıza cavab: Deyin görək Peyğəmbərin (s.a.s.) zövcəsi və möminlərin anası (əl-Əhzab, 6) sayılan qadından (Aişədən) cariyə olarmı?

3-cü etirazınıza cavab: Həqiqətən Əli (r.a.) Quran ilə hökm vermişdir, çünki Uca Allah müqəddəs kitabında buyurur:

«[Ey möminlər!] Əgər onların (ər-arvad və s.) arasında ixtilaf olacağından qorxsanız, o zaman hər tərəfdən bir münsif (vasitəçi) təyin edib göndərin. Əgər bu iki vasitəçi onları barışdırmaq istəsə, Allah da onların köməyi olar. Həqiqətən, Allah (hər şeyi) bilən və (hər şeydən) xəbərdardır . » (ən-Nisa, 35) Bu cavablardan sonra onların əksəriyyəti düz yola qayıtdı. Yerdə qalanı isə fitnə-fəsad törətməkdə davam etdilər. Onlar Abdullah bin Xabbəbi (r.a.) onun zövcəsini və onlarla olan üç qadını da öldürdülər. Bu hadisə Əliyə (r.a.) çox təsir etdi. Bu dəfə o, əl-Hərb bin Murranı (r.a.) onların yanına göndərdi. Onlar Əlinin (r.a.) bu elçisini də öldürdülər. Əli (r.a.) onlardan öldürülənlərin qatillərini tələb etdikdə, onlar qatilləri Əliyə (r.a.) verməkdən imtina etdilər və: «Biz hamımız qatilik» - dedilər. Səbri tükənmiş Əli (r.a.) qoşun hazırlayıb onların üzərinə hücum etdi və Bağdad şəhərinin cənub-şərqində yerləşən Nəhrəvan adlı yerdə onların hamısını məhv etdi. (İbn Kəsir. "əl-Bidayətu və ən-Nihayə", 4-cü cild, 289-cu səhifə.) 2) «Səffeyn» və «Cəməl» döyüşləri Əli (r.a.) bunu İslam ümmətini islah etmək üçün etmişdir.

Əlinin (r.a.) zövcələri və övladları:

1. Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s.) qızı Fatimə. Övladları: Həsən, Hüseyin, Zeynəb, Ümm Gülsüm.

Qeyd: Əli (r.a.) Fatimə (r.a.) vəfat edəne qədər heç bir qadınla evlənməmişdir. Fatimə (r.a.) Peyğəmbərdən (s.a.s.) 6 ay sonra Əbu Bəkrin (r.a.) xilafəti zamanında vəfat etmişdir.

2. Ummu-l-Bənin bint hizəm. Övladları: Abbas, Cəfər, Abdullah, Osman. (Cəfər, Abdullah və Osman Hüseyinlə (r.a.) birlikdə Kərbəlada şəhid olmuşlar.)

3. Leyla bint Məsud. Övladları: Ubeydullah, Əbu Bəkr.

4. Ummu Həbib bint Rəbiyə. Övladları: Ömər, Ruqiyyə.

5. Umamə bint əbi-l-As. Övladı: Məhəmməd. (Məhəmməd bin Hənəfiyyə adı ilə tanınmışdır.)

Vəfat etdiyi tarix: Hicri tarixi ilə 40-cı ildə sübh namazını qılmağa gedərkən Əbdürrəhman bin Mülcəm tərəfindən qılıncla vurulub şəhid olmuşdur.

Əlinin (r. a.) fəzilətlərinə dair ayə və hədislər:

Uca Allah buyurur:

1) «Əgər Peyğəmbərə qarşı bir-birinizə kömək etsəniz, (bilin ki) Allah onun hamisi, Cəbrail, əməlisaləh möminlər və bunlardan sonra (bütün) mələklər də onun köməkçiləridir!» (ət-Təhrim 4)

İbn Abbas (r.a.) İbn Məsud (r.a.) İbn Ömər (r.a.) və başqaları bu ayədəki əməlisaləh möminlərin Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) Əli (r.a.) və başqalarının olduqlarını təfsir etmişlər. (Təfsir ibn Kəsir, 4/500)

2) Uca Allah buyurur:

«Allahdan qorxub pis əməllərdən çəkinən isə ondan (atəşdən) uzaqlaşdırılır. O kimsə ki, malını (Allah yolunda) verib (günahlardan) təmizlənər. O şəxsin boynunda heç kəsin bir minnəti yoxdur ki, onun əvəzi verilsin. O ancaq ən Uca olan Rəbbinin rızasını qazanmaq üçün belə edər. And olsun ki, O (öz Rəbbinin cənnətdə ona verəcəyi nemətlərə görə) razı olacaqdır» (əl-Leyl, 17-21)

Əksər təfsir alimlərinin rəyinə görə bu ayələr Əbu Bəkr (r.a.) üçün nazil olub və Osman (r.a.) da daxil olmaqla bütün möminlərə şamil edilir. (Təfsir ibn Kəsir, 4/762)

Uca Allah buyurur:

3) «Haqqı (Qurani) gətirən və onu təsdiq edənlər əsl müttəqilərdir» (əz-Zumər, 33)

Onu təsdiq edənlər Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) Əli (r.a.) və başqa möminlərdir.

4) Əli bin Əbu Talib (r.a.) Kufə məscidində xütbə verdiyi zaman demişdir: «Ey insanlar! Osmanın əleyhinə danışırınsınız, lakin həqiqətən, mən və Osman Allahın müjdələdiyi müsəlmanlardandıq" - deyib bu ayəni oxudu:

"Biz onların ürəklərindəki kin-küdurəti çıxarıb atdıq. Onlar qardaş olub taxt üstündə qarşı-qarşıya əyləşərlər. » (əl-Hicr, 47) (Əhmədin "Müsnəd" əsəri, 1/453)

5) Əbu Səid əl-Xudri (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Mənim səhabələrimi söyməyin! Həqiqətən, sizdən biriniz Uhud dağı boyda qızıl sədəqə versə bələ, onlardan birinin verdiyi bir ovuca (sədəqəyə) hətta yarısına belə çata bilməz"» (Səhihu-l-Buxari", 7/25, 3673-cü hədis.)

6) Səhl bin Sə'd (r.a.) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: «Bayrağı sabah elə bir adama verəcəyəm ki, Allah onun əli ilə müsəlmanlara zəfər bəxş edəcək. Hamı səhərə qədər bayrağın kimə veriləcəyi haqqında düşündü. Səhabələr səhər peyğəmbərin (s.a.s.) yanına gəldilər. Onlardan hər biri bayrağın ona verilməsini arzulayırdı. Peyğəmbər (s.a.s.) Əli bin Əbu Talibin harada olduğunu soruşduqda, səhabələr onun gözlərinin şikayət etdiyini Peyğəmbərə (s.a.s.) xəbər verdilər. O, Əlini (r.a.) çağırırdı və onun üçün dua etdikdən sonra onun gözlərinin ağrısı keçdi. Peyğəmbər (s.a.s.) bayrağı ona verdi». ("Səhihu-l-Buxari 7/87, 3701-ci hədis.)

Başqa bir rəvayətdə Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: «Bu bayrağı Allahın və Onun elçisinin sevdiyi bir insana verəcəyəm». (Səhihu-l-Buxari 7/87, 3702-ci hədis.)

7) Sə'd bin Əbi Vəqqas (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Harun Musaya yaxın olduğu kimi, sən də mənə yaxınsan "» ("Səhihu-l-Buxari, 15/169, 6167-ci hədis.)

8) Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: «Əliyə əziyyət verən, mənə əziyyət vermiş kimidir». ("Səhih Hədislər silsiləsi", 5/373, 2295-ci hədis.)

9) Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Əli məndən sonra hər bir möminin dostu, sevimlisidir". ("Səhih hədislər silsiləsi", 5/263.)

10) Əbu Səid əl-Xudri (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Nəfsim əlində olan Allaha and olsun ki, Əhli beytimi qəzəbləndirən cəhənnəmə vasil olar"». («Səhih hədislər silsiləsi», 5/643, 2488-ci hədis.)

11) Ummu Sələmə (r.a.) demişdir: «Mən peyğəmbərdən (s.a.s.) belə eşitdim: "Əlini sevən mənə sevmiş, mənə sevən isə Allahı sevmiş olur. Əliyə nifrət edən mənə nifrət etmiş, mənə nifrət edən isə Allaha nifrət etmiş olur"». («Səhih hədislər silsiləsi», 3/287, 1299-cu hədis.)

12) Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: «Ey Əli! Səni yalnız mömin sevər və sənə yalnız münafiq olan nifrət edər». («Səhih hədislər silsiləsi», 4/298, 1720-ci hədis.)

13) İbn Abbas (r.a.) rəvayət edir ki, «Ömər (r.a.) demişdir: "Bizim içərimizdə ən gözəl Quran oxuyan Ubeyy və ən gözəl qazi (ədalətlə hökm verən) isə Əlidir"». («Səhihu-l-Buxari», 3/99.)

14) Cabir bin Abdullahdan (r.a.) Əli (r.a.) haqqında soruşduqda o demişdir: «O, bəşərin (insanların) xeyirlisindən idi». (Əbdu-r-Rəzzaq. «əl-Müsənnəf», 12/82.)

15) Əbu Harun deyir ki, İbn Ömərlə (r.a.) oturmuşdum, birdən Nafi ibnu-l-Əzraq gəldi və onun başının üzərində dayanıb dedi: «Allaha and olsun, Əliyə nifrət edirəm». İbn Ömər (r.a.) başını ona tərəf döndərib dedi: «Allah sənə nifrət etsin! Dünya və onun içindəkilərdən üstün olan bir insana nifrət edirsən?!» (Əbdu-r-Rəzzaq. «əl-Müsənnəf», 12/82.)

16) Əhməd bin Hənbəl demişdir: «Əlinin fəzilətləri ilə bağlı olan xüsusiyyətlər peyğəmbərin (s.a.s.) başqa səhabələrinə verilməmişdir». («Müstədrək», 3/107.)

17) Müdrik olmağı da onun fəzilətlərindən biridir. Bunu ondan rəvayət olunan çoxsaylı kəlamlar ("101 sual", səh.71.) də təsdiq edir:

- Elm peyğəmbərlərdən, mal isə (xüsusən) Qarun və Fironlardan mirasdır.
- Elm sahibini, malı isə sahibi qoruyur.
- Elm sahibinin dostu, mal sahibinin isə düşməni çox olar.
- Elmin oğrudan qorunmasına lüzum yoxdur, malın isə qorunması vacibdir.
- Elm sahibi şərəfli ünvanlar, mal sahibi isə (çox vaxt) simic və xəsis kimi ad qazanar.
- Xərclədikcə elm artır, mal isə azalar.
- Zaman keçdikcə elm cilalanır (artır) mal isə çürüyüb tələf olur. - Elm qəlbi qüvvətləndirir, mal isə əksinə, zəiflədir.
- Elm təvazökarlıq, mal isə lovğalıq (təkəbbürlük) gətirir.
- Elm insanda mərhəmət, mal isə (çox vaxt) xəbislik (tamahkarlıq) doğurur.

V XƏLİFƏ: HƏSƏN BİN ƏLİ (r.a.)

Adı: əl-Həsən bin Əli (r.a.)

Atasının adı: Əli bin Əbu Talib (r.a.)

Anasının adı: Fatimə (r.a.) bint Məhəmməd (s.a.s.)

Künyəsi: Əbu Məhəmməd

Anadan olduğu tarix: hicrətin 3-cü ilində ramazan ayının ortalarında Mədinə şəhərində anadan olmuşdur.

O, Peyğəmbərin (s.a.s.) ən yaxın səhabələrindən və cənnətlə müjdələnmişlərdəndir. Bir çox döyüşlərdə iştirak etmiş, malı və canı ilə islam dininə yardım etmişdir. Əli (r.a.) şəhid olduqdan sonra, səhabələrin şurası tərəfindən xəlifə seçilmişdir. O, 6 ay xəlifə olmuş və islam dininə fayda verən bir çox xeyirli işlər görmüşdür.

Gördüyü işlərin ən fəzilətli, iki müsəlman tayfasının arasına düşəcək qardaş qırğınının qarşısını almasıdır. (Bu hadisə hicrətin 41-ci ilində baş vermişdi.) Artıq bu barədə Peyğəmbər (s.a.s.) sağlığında xəbər vermişdir: Əbu Bəkr (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) Həsəni (r.a.) göstərərək demişdir: "Bu övladım (nəvəm) seyiddir. (Bu ləqəb Peyğəmbər (s.a.s.) in nəsilindən olan şərəfli insanlara verilir. Bax: "əl-Mucəmu-l-Vasit", 1/461) Allah təala onun əli ilə müsəlmanlardan olan iki tayfanı islah edəcək"». ("Səhihu-l-Buxari", 7/118, 3746-cı hədis)

Vəfat etdiyi tarix: Həsən (r.a.) hicri tarixi ilə 50-ci ildə zəhərləndirilərək şəhid olmuşdur. ("Təqribu-t-Təhzib", səh. 240 (1270-ci tərcümə))

Həsənin (r.a.) fəzilətinə dair ayə və hədislər:

1) Uca Allah buyurur:

«Əgər Peyğəmbərə qarşı bir-birinizə kömək etsəniz, (bilin ki) Allah onun hamisi, Cəbrail, əməlisaleh möminlər və bunlardan sonra (bütün) mələklər də onun köməkçiləridir!» (ət-Təhrim, 4)

İbn Abbas (r.a.) İbn Məsud (r.a.) İbn Ömər (r.a.) və başqaları bu ayədəki əməlisaleh möminlərin Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) Əli (r.a.) Həsən (r.a.) və başqalarının olduqlarını təfsir etmişlər. («Təfsir ibn Kəsir», 4/500.)

2) Uca Allah buyurur:

«Allahdan qorxub pis əməllərdən çəkinən isə ondan (atəşdən) uzaqlaşdırılır. O kimsə ki, malını (Allah yolunda) verib (günahlardan) təmizlənər. O şəxsin boynunda heç kəsin bir minnəti yoxdur ki, onun əvəzi verilsin. O ancaq ən Uca olan Rəbbinin rızasını qazanmaq üçün belə edər. And olsun ki, o (öz Rəbbinin cənnətdə ona verəcəyi nemətlərə görə) razı olacaqdır» (əl-Leyl, 17-21)

Əksər təfsir alimlərinin rəyinə görə bu ayələr Əbu Bəkr (r.a.) üçün nazil olub və Həsən (r.a.) də daxil olmaqla bütün möminlərə şamil edilir. («Təfsir ibn Kəsir», 4/762.)

3) Uca Allah buyurur:

«Haqqı (Qurani) gətirən və onu təsdiq edənlər əsl müttəqilərdir» (əz-Zumər, 33)

Onu təsdiq edənlər Əbu Bəkr (r.a.) Ömər (r.a.) Osman (r.a.) Əli (r.a.) Həsən (r.a.) və başqa möminlərdir. (Ət-Tabəri, «Camiu-l-bəyan», 3/24.)

- 4) Əbu Səid əl-Xudri (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: "Mənim səhabələrimi söyməyin! Həqiqətən, sizdən biriniz Uhud dağı boyda qızıl sədəqə versə belə, onlardan birinin verdiyi bir ovuca (sədəqəyə) həтта yarısına belə çatı bilməz. "» («Səhihu-l-Buxari», 7/25, 3673-cü hədis.)
- 5) Bəra bin Azib (r.a.) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər (s.a.s.) Həsəni (r.a.) boynunda otuzdurub demişdir: "Allahım, həqiqətən mən onu sevirəm və Sən də onu insanlara sevdin!"» («Səhihu-l-Buxari», 7/119, 3749-cu hədis.)
- 6) Uqbə ibnu-l-Haris rəvayət edir ki, «Əbu Bəkr (r.a.) Həsəni (r.a.) qucağına götürüb dedi: "Bu, Əlidən çox Peyğəmbərə (s.a.s.) oxşayır". Bunu eşidən Əli gülümsədi». («Səhihu-l-Buxari», 7/119, 3750-ci hədis.)
- 7) İbn Ömər (r.a.) rəvayət edir ki, Əbu Bəkr (r.a.) demişdir: «Məhəmməd peyğəmbərin (s.a.s.) Əhli-beytini (ev əhlini) qorumaqla onları mühafizə edin!» («Səhihu-l-Buxari», 7/119, 3751-ci hədis.)
- 8) İraq əhli İbn Ömərindən (r.a.) həcc zamanı milçəyin (başqa rəvayətdə ağcaqanadın) öldürülməsi haqqında soruşduqda o demişdir: «Onlar milçək haqqında soruşurlar, halbuki Peyğəmbərin (s.a.s.) reyhan kimi nəvəsini qətlə yetirmişlər. Həsən və Hüseyn (r.a.) onun reyhan qoxulu nəvələri idi». («Səhihu-l-Buxari», 7/119, 3753-cü hədis.)
- 9) Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir: «Həsən və Hüseyn cənnətdə olan cavanların seyyididir (yüksək mərtəbədədir)». («Səhih hədislər silsiləsi», 2/423, 796-cı hədis.)
- 10) Peyğəmbər (s.a.s.) demişdir:«Həsən məndəndir». («Səhih hədislər silsiləsi», 2/450, 811-ci hədis.)
- 11) İbn Kəsir rəvayət edir ki, «Həsən (r.a.) sübh namazını qıldıqdan sonra gün çıxana qədər Allahı zikr edib, sonra da gedib Peyğəmbərin (s.a.s.) zövcələrinə salam verərdi». («əl-Bidayə və-n-Nihayə», 8/40.)

DAHİ ŞAİRLƏRİN ŞERLƏRİNDƏN

Mürsəl nəbidən sonradır mütəbər,
Əbu Bəkrə tay olmamış bir nəfər.
Ömər dini-islama verdi rəvac,
Müsəlmanlığın başına qoydu tac.
Çatıb vəsf üçün Osmanın növbəti,
Həmi izzəti vardır, həmi isməti.
Xəlifə olub növbət ilə Əli,
Məhəmməd onu vəsf edibdir, bəli!
Demiş ki: «Əli olmasaydı əgər,
Qazanmazdı islam bunca zəfər».

Firdovsi
"Şahnamə", səh19

Bu evə yeddi səqf yaratdın yenə,

Tapşırdın onu da dörd xəlifənə.
Siddiq səadətə olmuşdur rəhbər,
Faruqi fərq-dən uzaq bildilər.
O, Allahdan qorxan həyalı qoca,
Tanrının şiriylə həmdərs olunca,
Dördü də bir yolun sarbanı oldu,
Dördü də bir ləkin reyhanı oldu.
Bu dörd xəlifəylə güldü məmləkət,
Hər ev dörd divarla qurular, əlbət.
Bu dördlük birləşdi qoca dünyada,
Bu dördbucaq evi gətirdi dada.

Nizami Gəncəvi,
«Leyli və Məcnun», səh. 35

Gözəldir, səpərək can gövhərini,
Tərifə başlasam dörd yavərini.
Dörd gövhər satan var, dörd gövhər alan,
Artıq-əskiyyə qarışmaz satan.
Əlinin eşqinədə sabitqədəmə, mən,
Ömər sevgisindən uzaq deyiləm.
Hər ikisi nur ilə nurlanır dimaq:
Əbu Bəkr bir şamdır, Osman bir چراغ.
Bu dərviş sifətli dörd böyük soltan,
Dünyaya olmuş dörd təkbir oxuyan.

Nizami Gəncəvi,
«İskəndərnamə», səh. 28

«Quran» xəzinədir, şair, gərək sən,
Hər sözü alasan bu xəzinədən.
«Quran»a inandı Məhəmməd, Osman,
Özlərini ona etdilər qurban.
«Quran»ı bəzədi Osmanın qanı,
Din yolunda şəhid etdi o canı.
Şəriətdən kənar elm yoxdur, bil,
Varsa qara xaldır, heç bilik deyil.
Qara xalı üzə heç çıxarma sən,
Gizlət ağ xal kimi iman əhlindən.

Xəqani Şirvani
«seçilmiş əsərlər» səh. 52

Son Söz

Peyğəmbərlər (Nəbilər) və elçilər (Rəsullar) bir-biri ilə qardaş olduğu kimi, səhabələr, xüsusən də xəlifələr bir-biri ilə qardaş idilər. Baxmayaraq ki, onlardan sonra çox fitnələr

olmuş, lakin onlar öz zamanında bir-birinə qarşı çox mehriban, rəhmli olmuşlar. Uca Allah peyğəmbərlərin, elçilərin birini digərindən üstün etdi:

“Biz peyğəmbərlərin bəzisini digərlərindən üstün etdik” (əl-İsra, 55)

“Biz elçilərin bəzisini digərindən üstün etdik” (əl-Bəqərə, 253)

Allah eləcə də səhabələrdən bəzilərini digərlərindən üstün etdi. Xüsusən də xəlifələr digərlərindən seçilirdi. İrbad bin Səriyə (r.a.) rəvayət edir ki, Peyğəmbər (s.a.s) vəsiyyət edib demişdi: “Sizə Allahdan qorxmağı və əmirə (xəlifəyə) qulaq asıb, ona itaət etməyi tövsiyə edirəm. Həqiqətən, məndən sonar çox ixtilaflar görəcəksiniz. O zaman mənim və xəlifələrimin sünnəsinə (Sünnənin lüğəti mənası “yol” deməkdir) riayət edin”. (Əbu Davud. “Sünnən”, 12/234, 4594-cü hədis) Onlar Peyğəmbərin (s.a.s) əmri ilə Mədinə şəhərinə hicrət etmiş və beləliklə də bir-birinə qardaş olmuşlar. Peyğəmbər (s.a.s) demişdir: “Mühacirlər dünya və axirətdə bir-birinin vəlisidir”. (“Səhih hədislər silsiləsi”, 3/30, 1036-cı hədis)

Bu müsəlman ümmətinin hər bir fərdinə səhabələrə münasibətdə məhəbbət, itaət, təbəçilik nümayiş etdirmək, onlardan nümunə götürmək, onlarla fəxr etmək, haqlarını müdafiə etmək və onlar üçün Allahın razılığını diləmək vacibdir. Bu onların müsəlmanlar üzərindəki haqlarıdır. Çünki onlar Peyğəmbərdən (s.a.s) sonra bu ümmətin yolunu işıqlandıran çıraqlardır. Məhz onlar barəsində Uca Allah buyurur: “(İslamı) ilk əvvəl qəbul edib (başqalarını bu işdə) qabaqlayan mühacirlərə və ənsarlara, həmçinin, yaxşı işlər görməkdə onların ardınca gedənlərə gəldikdə, Allah onlardan, onlar da Allahdan razıdırlar. Allah onlar üçün əbədi qalacaqları, (ağacları) altından çaylar axan cənnətlər hazırlamışdır. Bu, böyük qurtuluş və uğurdur!” (ət-Tövbə, 100)

Bu qısa oçerkdə biz Peyğəmbərin (s.a.s) ən yaxın səhabələrindən olan, cənnətlə müjdələnen, nübuvvət məktəbində tərbiyə alan, islam həyatını onun ilk çağlarında yaşayan, otuz il islam ümmətinə rəhbərlik edən beş rəşidi xəlifə barəsində danışdıq. Onların hamısı Peyğəmbərin (s.a.s) xəttini davam etdirmiş, onun sünnəsini rəhbər tutmuş və yolu ilə getmişlər.

Biz həmçinin öyrəndik ki, Əbu Bəkrdən (r.a.) başlayaraq Həsənə (r.a.) kimi onlardan heç biri hakimiyyətə öz istəyi ilə gəlməmiş, bu məsuliyyətli işi onlara müsəlmanların şurası tapşırılmışdır.

Allah onlardan razı olsun və yaxşı işlərdə bizi onların davamçısı etsin! Amin!

BƏZİ SÖZLƏRİN İZAHİ:

1. Fil ili: 570-ci (və ya 571) ildə kitab əhlindən olan Əbrəhə adlı birisi qoşun toplayıb müqəddəs Kəbəni dağıtmaq üçün Məkkəyə yola düşür. Kəbəyə yaxınlaşdığı zaman Uca Allah ona böyük bir bəla göndərir və qoşunu ilə bərabər onu məhv edir. Bu münasibətlə də bu il Fil ili adlandırılır
2. Səhabə: Peyğəmbər (s. a. s) ilə sağlığında görüşüb ona iman gətirmiş və mömin olaraq vəfat etmiş şəxsə səhabə deyilir.

3. Fəcr: Sübh namazı.
4. Ənsar: Peyğəmbərə (s. a. s) yardım etmiş Mədinə şəhərinin sakinləri (müsəlmanlar).
5. Fəzilətli: Hörməti, savabı və s. üstün cəhətləri çox olan şəxs.
6. Qövmün: Tayfanın
7. Müşrik: İbadətdə Allaha şərik qoşan.
8. Münafiq: İki üzlü, (daxildən bir cür olub, zahirdən başqa cür olan)
9. Nübuvvət: Peyğəmbərlik.
10. Rəşidi: Ədalətli, düz yolda olan şəxslər.
11. Beyət: Hər hansı bir şəxsin əlini sıxaraq onun xəlifə olmasını və ya hər hansı bir əhdin yerinə yetirilməsini təsdiq etmək.

Əlixan Musayev